

REFERENCES

1. Free Historypin History Museum Online: How to Create a Wonderful School Project in It. URL: <https://vseosvita.ua/news/bezkoshtovnyi-istorychnyi-onlainmuzei-historypin-iak-stvoryty-v-nomu-neperesichnyi-shkilnyi-proiekt-5454.html>
2. A.P. Gritsenko, Formation of media literacy of teaching by means of "Wikipedia" in the conditions of the New Ukrainian school Formation of civic culture in the new Ukrainian school: traditional and innovative practices. 2018, pp. 146-150. URL: <https://sites.google.com/view/professional-education-kaf/activities-chairs/scientific-activity/and-all-Ukrainian-science-practical-conference> (accessed: 08/18/2019).
3. V. Krishmarel, "Methods of Philosophy Teaching in the Context of Competently Oriented Historical and Civic Education in Lyceum," Problems of the Modern Textbook, Issue. 23, p. 123–132, 2019.
4. State standard of basic and complete secondary education. [online]. Available: [http://mon.gov.ua/content/Osvita/post-derzh-stan-\(1\).pdf](http://mon.gov.ua/content/Osvita/post-derzh-stan-(1).pdf). Accessed on: Oct., 10, 2019. (in Ukrainian).
5. The Law of Ukraine "On Education". [online]. Available: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. Accessed on: Oct., 10, 2019. (in Ukrainian).
6. Examination of school textbooks: instructional and methodological materials for examination of electronic versions of draft textbooks for students of the 8th form of secondary schools [a handbook], Pedahohichna dumka, Kyiv, Ukraine, 2016. (in Ukrainian).
7. History of Ukraine. World History. 10-11 classes. Navchalna prohrama dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv. [online]. Available: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednyaosvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>. Accessed on: Oct., 10, 2019. (in Ukrainian).
8. History of Ukraine. World History. 5-9 classes. Navchalna prohrama dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv. [online]. Available: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalnaserednya/navchalni-programi-5-9-klas-2017.html>. Accessed on: Oct., 10, 2019. (in Ukrainian).
9. The concept of introduction of media education in Ukraine (new version) [Electronic resource] - Access mode: https://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/kontsepsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/
10. Media Literacy and Critical Thinking in Social Studies: A Teacher's Guide / T. Bakka, O. Burim, O. Voloseniuk, R. Yevtushenko, T. Meleshchenko, O. Mokroguz; Edited V. Ivanova, O. Voloseniuk. K.: CVP, PMO, 2016
11. N.M. Bibik, Vrakhuvannia piznavalnykh interesiv uchniv u pidruchnykotvorenni / N. M. Bibik // Pidruchnyk XXI stolittia. 2003. № 1–4. S. 48–52.
12. New Ukrainian School: Foundations of the Education Standar. Lviv, 2016. [online]. Available: [http://www.osvitportal.lviv.ua/upload/users_files/1/upload/1/nova%20schkola%20\(pantone%208703%20C\)-ilovepdf-compressed.pdf](http://www.osvitportal.lviv.ua/upload/users_files/1/upload/1/nova%20schkola%20(pantone%208703%20C)-ilovepdf-compressed.pdf). Accessed on: Oct., 10, 2019. (in Ukrainian).
13. O. Mokroguz, The Role of Multimedia in the Formation of Information Competence / O.P. Mokroguz. Kharkiv: The Foundation Foundation, 2017.
14. O. I. Pometun, N. M. Hupan, V. S. Vlasov, Competently oriented methodology of teaching history in primary school: a manual, Kyiv, Ukraine, TOV "KONVI PRINT", 2018. (in Ukrainian).
15. P. V. Moroz, I. V. Moroz, Research activity of students in the process of teaching world history in primary school: a manual, Kyiv, Ukraine, TOV "KONVI PRINT", 2018. (in Ukrainian).
16. Education Trends: How to Use QR Codes in Education [Online]. Available: <https://naurok.com.ua/post/trendi-osviti-yak-vikoristovuvati-qr-kodi-u-navchanni>. (in Ukrainian)
17. Ju. B. Malijenko, Formuvannja istorychnoji kompetentnosti zasobamy pidruchnyka z istoriji serednikh vikiv. Problemy suchasnogo pidruchnyka: zb. nauk. pracj. Kyjiv: Ped. dumka, 2016. Vyp. 16. S. 203–212.

УДК 37.016

Клюєва Н.,
викладач історії
ДНЗ «Глухівське вище
професійне училище»
м. Глухів, Україна

ІСТОРИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО ПРИ ВИВЧЕННІ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Стаття присвячена дослідженню значення історичного краєзнавства при вивченні історії України вихованні громадянина патріота.

Ключові слова: історичне краєзнавство, навчально-виховний процес, інноваційні технології.

Н. Клюєва. Историческое краеведение при изучении истории Украины в учреждениях профессионального образования.

Статья посвящена исследованию значение исторического краеведения при изучении истории Украины воспитании гражданина патриота.

Ключевые слова: историческое краеведение, учебно-воспитательный процесс, инновационные технологии.

N. Kliuiva. Historical local history in the study of the history of Ukraine in vocational education institutions.

The article is devoted to the study of the importance of historical lore in the studied history of Ukraine, education of the citizen and the patriot.

Key words: historical study of local lore, educational process, innovative technologies.

Після здобуття Україною державної незалежності склалися геополітичні реалії, які активізувати процеси духовного відродження. У цій важливій справі належне місце відводиться історичному краєзнавству, яке сьогодні переживає своє нове відродження. Це пояснюється тим, що саме краєзнавство здатне органічно поєднати минуле, сучасне і майбутнє.

Зародження сучасного краєзнавства розпочалося у 20-і роки 20 століття. Саме тоді з'явився й сам термін «КРАЄЗНАВСТВО». Зміст цього терміну полягає у тому, що вивчалася історія населення певного краю. Пропонувалося дослідити причини розселення, міграції, соціальний склад народів, які проживали в межах даного краю. Всі ці дослідження проводилися для того, щоб краще вивчити виробництво краю, місцеві ринки сировини і збуту.

В умовах побудови нової України, пошуків шляхів розбудови держави, виховання «нового» свідомого громадянина краєзнавство набуває помітної ролі в історичній науці.

Виділяється три основні функції краєзнавства:

Педагогічна. Вона визначає краєзнавство як метод, дидактичний принцип, за допомогою якого можна домогтися підвищення ефективності навчально-виховного процесу в освітніх закладах, успішно опанувати основи наук, допомогати формувати практичні уміння і навички. Крім того, краєзнавство відіграє важливу роль у відродженні національно - історичної пам'яті учнівської молоді.

Краєзнавство – пропедевтичний курс елементарної історії, географії тощо.

Наукова. Вона визначає краєзнавство як складову частину тієї галузі науки, представником якої воно є (історія, географія, тощо).

Методологічні засади краєзнавства розробляв голова Всеукраїнської спілки краєзнавців академік П. Тронько. Предметом його дослідження є історичне краєзнавство, яке в Україні існує у двох формах – державній і громадській, які знаходяться у тісному зв'язку, взаємодоповнюють та збагачують одна одну. До першої належать науковці, дослідники, співробітники архівів, музеїв і ін.. друга включає широке коло краєзнавців, що діють на громадських засадах, в учбових та культурно – освітніх закладах.

Предметом дослідження краєзнавства є конкретний регіон, а об'єктом – його історія, природа, культура.

Внаслідок досліджень автор приходять до висновку, що краєзнавство це: по-перше, сукупність наукових дисциплін, різних за змістом і окремих за методами дослідження, які вивчають конкретний регіон, місцевість в історичному, географічному та ін.. аспектах; по-друге, краєзнавство-це могутній науковий рух по популяризації знань про край, регіон та залученню широких мас населення до активної участі у дослідженні місцевої історії, створення її літопису; по-третє, краєзнавство – це громадський рух, основним завданням якого є практичні дії по збереженню історико-культурної спадщини; відродженню духовності, історичної пам'яті; формування національної самосвідомості і національної гідності, активізації громадянської позиції людини. [11.12.-13]. Виходячи з цього,можемо з упевненістю сказати, що краєзнавство є важливим засобом усунення розриву між людиною і природою, конкретизації історико - культурного процесу, усвідомлення необхідності збереження природного середовища, фактором розвитку національної свідомості українського народу та національних меншин на території України.

При цьому краєзнавець (вчитель історії) повинен розуміти, що краєзнавство – це цілісна, динамічна і нерозривна система, яка функціонує в світлі тримірної моделі: а) простір (географічне краєзнавство) б) час (історичне краєзнавство) в) соціум (соціальне краєзнавство).

На думку доктора історичних наук М. Костриці саме трьох вимірною системою є основним об'єктом краєзнавства і створює суспільно територіальний комплекс певної території [12].

На методичному рівні краєзнавство має багато спільних рис з країнознавством. Відмінність між ними полягає в масштабах предмета дослідження. Краєзнавство на відміну від країнознавства, що вивчає державу в цілому, обмежується лише територією її певної частини. Однак разом вони відтворюють цілісний образ України. Історія кожної окремої землі-самодостатня, відмінна від інших, зі своїми, притаманними лише їй, ознаками та особливостями. Однак разом вони створюють історію України, української нації.

Саме вивчення регіональної історії, яка близька учням, дає можливість формувати на уроках історії історичне мислення, логіку історичного пізнання та розуміння історичного процесу.

Важливу роль історичне відіграє у формуванні історичної пам'яті, яка зберігає джерело історичного процесу і відтворює досвід суспільства. До історичної пам'яті належить генетична пам'ять поколінь і кожної людини зокрема,зосереджені в архівах, музеях, бібліотеках, історичних пам'ятках архітектури, мистецтва,

тощо. Цілком очевидно, що без краєзнавства, без усвідомлення своєї історії та культури, годі говорити про будь-які державотворчі процеси, про гідне місце України на терені світової історії та цивілізації.

Суть шкільного історичного краєзнавства полягає у всебічному вивченні учнями з навчально-виховною метою історії рідного краю за різними джерелами, переважно на основі попередніх спостережень під керівництвом вчителя. Краєзнавча робота у навчальному закладі має два завдання: всебічне вивчення історії свого краю, накопичення різноманітного краєзнавчого матеріалу та створення умов для кращого сприйняття суспільних явищ, які відбувались у країні, суспільстві.

Однією з необхідних умов ефективного функціонування краєзнавства у шкільній історичній освіті є висока професійна підготовка вчителя. Він має добре володіти знаннями з локальної історії, методикою дослідження краєзнавчої інформації, методами краєзнавчих досліджень, методами організації навчально-краєзнавчої роботи в навчальному закладі. Отже, професійна компетентність учителя складається з єдності його теоретичної та практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності у даному напрямку. Історикометодисти О. Удод та Н. Яковенко, автори «Концепції викладання історії в школі», пропонують покласти в основу тексту шкільного підручника з історії України антропологічний та територіальний принцип, другий з яких має допомогти учасникам навчального процесу усвідомити історичну специфіку окремих регіонів сучасної України. Регіональну історію, на думку дослідників, мають подавати не в окремих розділах, а як вкраплення до загальної оповіді про певні явища та процеси. Саме такий підхід на думку авторів, «здатний сприяти введенню до свідомості учнів понять «великої» та «малої» батьківщини, адже саме з їхнього гармонійного поєднання народжується усвідомлений патріотизм [6, с.13]. Таким чином, історія рідного краю має стати не доповненням, а складовою частиною вітчизняної історії.

Дослідження практичної складової шкільного історичного краєзнавства засвідчує, що вивчення місцевої історії вважаються освітньо-пізнавальною, пошуково-дослідною та суспільно-корисною працею учнів під керівництвом вчителя. Методисти зазначають, в краєзнавчій роботі дуже важливе значення має взаємозв'язок теоретичної і практичної роботи учнів [14, с.9]. За таких умов вивчення історії рідного краю відкриває для учнів широкі можливості самостійної, пошукової та дослідницької роботи, а для вчителів можливості забезпечувати тісний зв'язок навчальної та позакласної роботи у різноманітності її форм та методів. Серед них визначальними є: методичні схеми і рекомендації вивчення краєзнавчих об'єктів, екскурсії до музею, тематичні розповіді екскурсовода і керівника факультативу, навчально-практичні роботи (з документами, архівними матеріалами з історії рідного краю), зустрічі із свідками історичних подій, тематичні походи та експедиції, конференції з історії краю, дидактичні ігри, брейн-ринг «Люби вивчай свій рідний край», аукціони, тематичні бесіди, ін.

За останні роки у підходах до методики викладання історичних дисциплін відбулись значні зміни. У першу чергу це стосується переходу до застосування системи інноваційного навчання, яке спрямоване на розвиток здібностей учнів щодо спільної діяльності в нових ситуаціях. Особливо це важливо для учнів професійно-технічних навчальних закладів, які повинні навчитись творчо працювати у колективі. Протягом останнього десятиріччя вчителі історії все частіше звертаються до методу проєктів як найефективнішого засобу системи інноваційного навчання, який знайшов поширення внаслідок раціонального поєднання теоретичних знань учнів і практичного їх застосування для розв'язування конкретних сучасних суспільних проблем. Метод проєктів містить сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих за самою своєю суттю, тому він сприяє творчому розвитку учнів, використання ними певних навчально-пізнавальних прийомів, методів, засобів, які в результаті самостійних дій допомагають розв'язувати ту чи іншу проблему. Особливо це важливо і цікаво при вивченні історії рідного краю. Сьогодні у вчителів і учнів (особливо підлітків) збільшується інтерес до телекомунікаційних проєктів які передбачають сумісну навчально-пізнавальну, дослідницьку, творчу та ігрову діяльність учасників навчального процесу за допомогою інформаційно-комунікаційних засобів навчання історії телекомунікаційні проєкти організують учасників на основі комп'ютерної телекомунікації. Однією з освітніх програм, успішно апробованих в освіті, яка змінює традиційні підходи до процесу навчання та заснована на проєктній технології є програма «Intel@. Навчання для майбутнього». Програма локалізована та адаптована до державних стандартів української освітньої системи. Вона гнучка у впровадженні, ефективна і результативна, заснована на таких засобах як ефективне використання ІКТ (інформаційно-комунікаційні технології) у навчальному процесі, проєктна методика на основі самостійної (індивідуальної чи групової) дослідницько-пошукової роботи; формування в учнів критичного мислення; формування комунікативних здібностей учнів; інтеграція знань учнів з різних наукових галузей, необхідних для створення проєкту; розробка системи орієнтованої продукції, створеної засобами ІКТ. Метою програми стало розширення межі творчої діяльності як вчителів так і учнів, привчання учнів до самостійної дослідницької діяльності під час розв'язування практично спрямованих завдань.

Одним з основних завдань програми є створення учасниками проєкту портфоліо, складовими якого має стати мультимедійна продукція (презентація, відео сюжети, веб-сайти, публікація) ці мультимедійні продукти можуть бути використані на уроках історії та в позаурочний час.

Такі історико-дослідницькі проєкти покликані спонукати учнів до вивчення історико-культурної спадщини рідного краю, залучати молодь до пошукової діяльності, удосконалювати навички та вміння

працювати з різними джерелами. А прикладом краєзнавчої роботи у професійно-технічних закладах є Сумський обласний історико-дослідницький проєкт «Моя історія моєї Батьківщини»

Завдання проєкту: поширення краєзнавчого досвіду з організації пошуково-дослідницької роботи; підтримка обдарованих юних краєзнавців, сприяння їх самореалізації та спрямування їх подальшої творчої діяльності; естетичне виховання учнів засобами етнокультури; пропагування бережливого ставлення та збереження пам'яток, культури та природи рідного краю.

Термін реалізації. Лютий-жовтень 2020р.

Учасники: учні, викладачі, бібліотекарі.

Форми подачі досліджень: методички, книги, статті; колажі; виставка, фотовиставка; сайти в інтернеті; відеоролик, тощо. Кінечний продукт-альманах «Моя історія моєї Батьківщини», який може бути використаний викладачами, учнями у підготовці зо уроків, розширити знання про історію Сумщини.

Таким чином, вивчення історії рідного краю буде сприяти вихованню патріотизму, поваги до предків, які гідні поваги і наслідування. Почуття любові до «малої Батьківщини» неодмінно будуть стосуватись і «великої Батьківщини-України», будуть важливим чинником формування активної життєвої позиції підростаючого покоління.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Баханов К.О. Навчання історії в школі інноваційні аспекти.Основа, 2005-128с.
- 2.Баханов К.О. Життєтворчі проєкти в навчанні історії України. Посібник для вчителів. Х., Основа, 2008.109 с.
- 3.Костриця М.Ю. Національне краєзнавство: актуальні питання теорії і методології.// Історичне краєзнавство в системі освіти України: здобутки, проблеми, перспективи.-Наук. зб.-Камянець-Подільський 2002.
- 4.Треф'як Я.І. Методика проведення уроків з історичного краєзнавства.// Історичне краєзнавство в системі історичної освіти: здобутки, проблеми, перспективи.-Камянець-Подільський: Абетка-Нова, 2002.
- 5.Тронько П.Т. Історичне краєзнавство: кроки у нове тисячоліття. (Досвід. Проблеми. Перспективи). К., 2000.
- 6.Бондаренко Г.В. Теоретичні та методологічні проблеми історичного краєзнавства. [електронний ресурс] Режим доступу: www.nbu.ua/portal/natural/...18pdf.

REFERENCES

1. K.K. Bahanov. Learning History at School Innovative Aspects. Basis, 2005-128s.
2. K.K. Bahanov. Life-creating projects in teaching history of Ukraine. Teacher's Guide. H., Foundation, 2008.109 p.
3. Kostrytsya M.Yu. National Loreology: Current Issues in Theory and Methodology. / / Historical Lore in the Education System of Ukraine: Achievements, Problems, Prospects. Coll.-Kamianets-Podilskyi 2002.
4. Trefyak Ya.I. Methods of conducting lessons in historical local lore. // Historical local lore in the system of historical education: achievements, problems, prospects.-Kamyanets-Podilskyi: Alphabet-Nova, 2002.
5. Tronko P.T. Historical history: steps into the new millennium. (Experience. Challenges. Prospects). K., 2000.
6. Bondarenko G.V. Theoretical and methodological problems of historical local history. [electronic resource] Access mode: www.nbu.ua/portal/natural/...18pdf.

УДК 37.013.42

Лахмотов К.,
Київський національний
університет імені Тараса Шевченка,
Київ, Україна

РЕЛІГІЯ ЯК ГОЛОВНИЙ СОЦІАЛЬНИЙ ВАЖІЛЬ В СИСТЕМІ ПРАВОРОЗУМІННЯ ІСЛАМУ

У статті розглядається питання особливості формування права в мусульманських країнах, проаналізовано вплив релігії на сприйняття та розуміння права.

Ключові слова: іслам, Коран, сунна, іджма, фікх, правова культура.

Лахмотов К.А. Религия как главный социальный рычаг в процессе правопонимания ислама. В статье рассматривается вопрос особенностей формирования права в мусульманских странах, анализируется влияние религии на восприятие и понимание права.

Ключевые слова: ислам, Коран, сунна, иджма, фикх, правовая культура.

Lakhmotov K.A. Religion as the main social lever in the process of understanding Islam. The article deals with the peculiarities of the formation of law in Muslim countries, analyzes the influence of religion on the perception and understanding of law.

Key words: Islam, Quran, sunnah, ijma, fiqh, legal culture.

Релігія стала одним із перших соціальних регуляторів суспільства. У вигляді релігійного культу, що передував самій релігії, люди намагалися виразити ідеї зв'язку та поєднання з вищою силою, або істотою, яка мала б захищати їх. Основні світові релігії, які об'єднали великі групи людей на базі різних релігійних ідеологій, кожна по-своєму, зробили важливий внесок у становлення світської моральності (суспільної моралі) і розвиток права. Довгий час право і мораль знаходилося в тіні релігії, яка протягом багатьох століть займала